

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-6-70-25>

УДК 343.85:343.35(477)

Пак Н.Т., Тітарчук А.О., Кобець К.О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Анотація. В статті розглянуто основні питання, пов'язані з проблемами боротьби з корупцією. Корупцію проаналізовано як системне суспільне явище. Розглянута дефініція поняття «корупція». Запропоновано підходи науковців до поняття «корупція». Проаналізовано основне законодавство по боротьбі з корупцією. Зокрема, Закон України «Про запобігання корупції». Визначені основні негативні наслідки впливу корупції на економіку. Розглянуто основні ознаки корупції, проаналізовані об'єктивні, так і суб'єктивні чинники останньої. Проаналізовано види корупції: політична, адміністративна, побутова. Зокрема, розглянуті різновиди корупції, корупційні правопорушення та посадові злочини які пропонують експерти ООН. Визначені основні напрямки боротьби з корупцією, а також основні засоби антикорупційної діяльності.

Ключові слова: корупція, антикорупційна діяльність, політична корупція, адміністративна корупція, побутова корупція, державні службовці.

Pak Nataliia, Titarchuk Alina, Kobets Kateryna

Ivan Franko National University of Lviv

PREVENTION OF CORRUPTION IN UKRAINE

Summary. The article deals with the main issues related to the fight against corruption. Corruption is analyzed as a systemic social phenomenon. The definition of «corruption» is considered. Proposed approach of scientists to the concept of «corruption». The main legislation on combating corruption is analyzed. In particular, the Law of Ukraine «On Prevention of Corruption». The main negative effects of corruption on the economy are identified. We emphasize that even the presence of age-old democratic traditions and certain experience in counteracting corruption has not deprived the European Union of different forms of corruption. But its level of penetration in state institutions is much lower due to the availability of sufficient conditions for counteraction. In Ukraine, today's scales and the dynamics of corruption create a real threat to the national security and democratic development of our country. Corruption and corruption are perceived in society in different ways and in view of the differences in the moral values, traditions and cultural environment of a particular state. Corruption is a widespread phenomenon that runs counter to the practice of a democratic society, undermines the foundations of the rule of law, impedes economic growth and attracts domestic and foreign investment, destroys the trust of citizens in their governments. Solving the problem of counteracting corruption largely depends on how accurately and deeply its social essence is understood. However, there is another extremely important issue concerning the theoretical foundations of combating corruption – this is the definition of «corruption». In many encyclopedias and dictionaries, the definition of corruption is given as a literal translation from the Latin «corruption» – «corrosion, corrosivity, destruction». It should be noted that the main direction of the fight against corruption should be its prevention, that is, the influence on its causes and conditions. hence anticorruption policy is part of state policy. The main signs of corruption are analyzed, the objective and the subjective factors of the latter are analyzed. The types of corruption are analyzed: political, administrative, household. Specifically, the types of corruption, corruption offenses, and official crimes that UN experts offer are considered. The main directions of struggle against corruption are determined, as well as the main means of anti-corruption activity.

Keywords: corruption, corruption, anti-corruption activity, political corruption, administrative corruption, domestic corruption, civil servants.

Постановка проблеми. З моменту створення держави корупція була «невід'ємним супутником» суспільства. З розвитком суспільства еволюції зазнавало і ставлення людства до цього явища – від звичайної норми у первісному суспільстві стосовно подарунків жрецю чи вождю до ліберальної ідеології нового часу XVIII століття, яка базувалася на ідеї «суспільного договору» – піддані сплачують податки державі в обмін на те, що вона розумно видає закони і суворо слідкує за їх дотриманням всіма без винятку членами суспільства.

Демократизація суспільних відносин, входження України у світове співтовариство зумовлює необхідність нового погляду на проблему державного управління відповідно до стандартів, принципів і норм, вироблених світовою спільнотою.

Об'єктивно зростає вплив міжнародних стандартів, норм і принципів міжнародного права на розвиток національного законодавства, у тому числі й антикорупційного. Базовою складовою успішної протидії корупційним проявам є належне антикорупційне законодавство. У вузькому розумінні антикорупційне законодавство – це закони та інші нормативно-правові акти, які встановлюють спеціальні законодавчі положення щодо запобігання корупції, визначають ознаки корупційних правопорушень та відповідальність за їх вчинення, регулюють діяльність державних органів чи їх спеціальних підрозділів, до компетенції яких належить протидія корупції, координація такої діяльності (контроль) та нагляд за нею.

Корупція в Україні – це наслідок загальних політичних, соціальних і економічних проблем нашої

країни, це негативне явище цілком притаманно державі, яка перебуває на етапі реформування. Підкреслюємо, що навіть наявність вікових демократичних традицій та певного досвіду протидії корупційним проявам не позбавила країни Європейського Союзу від різних форм корупції. Але її рівень проникнення у державні інституції є значно нижчим завдяки наявності достатніх умов для протидії. В Україні ж сьогоденні масштаби і динаміка корупції створюють реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку нашої країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Над питаннями боротьби з корупцією працювали багато дослідників, зокрема: Р. Мертон, Г.А. Сатаров, Х. Алтас, А. Хайденхаймер тощо. Серед вітчизняних науковців проблемами корупції займалися професор М.І. Мельник, З.С. Варналій, С.І. Ожегов, М. Тихомиров, А. Закалюк тощо. У своїх роботах вони проводили аналіз корупції, як системного явища.

Такі дослідники, як О. Мельниченко, Ю. Мірошник, В. Ткач, Г. Толстих, В. Степанюк, В. Філіповський, Г. Чернецька, І. Чубенко займалися питанням державної політики протидії корупції серед державних службовців, розглядали причини та шляхи подолання цієї злочинної діяльності.

У вітчизняній літературі існує низка різноманітних думок з приводу визначення явища корупції з огляду на його багатогранність, які, проте, не дають чіткої відповіді на запитання про його сутність. Деякі науковці ототожнюють його лише з хабарництвом (неправомірною вигодою), інші – зі зловживанням владою чи службовим становищем для задоволення власних інтересів чи з корисливою метою тощо.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У нашому дослідженні розглянемо визначення основних напрямків боротьби проти корупції.

Мета і завдання статті. Метою статті є дослідження корупції як системного явища, визначення чинників корупції.

Виклад основного матеріалу. Очевидно, що корупція може існувати тривалий час навіть у розвинутих демократичних країнах та відкритих ринкових економіках. Відмінність полягає не в наявності чи відсутності корупції як такої, а в її масштабах, характері корупційних проявів, впливі на економічні, соціальні, політичні, правові та інші процеси. З одного боку, корупція характеризує основні суспільні відносини, здійснювані у державі та суспільстві, з другого – впливає на економіку, політику, право, ідеологію, суспільну психологію тощо. У корупції проявляються неефективність влади, недосконалість важливіших державних і суспільних інститутів.

Слід зазначити, що багато українців розглядають корупцію як механізм прискорення розв'язання власних проблем. Толерантне ставлення суспільства до цього явища пояснюється тим, що більшість українців не усвідомлюють справжнього масштабу корупції та її наслідків. Як наслідок, сформувався такий небезпечний феномен, як «корупційна культура» [1].

Корупція – негативне явище, що притаманне всім країнам. Своїми коренями корупція сягає у сиву давнину, настільки давно, що може здаватися, що це ганебне явище виникло разом з появою перших цивілізацій.

Корупція породжує цілий спектр інших системних проблем: загрожує верховенству права, моралі суспільства, стабільності демократичних процесів, підриває основи державного управління, порушує принципи рівності та соціальної справедливості, породжує латентну монополізацію ринку й підриває правові основи вільної, добросовісної конкуренції, призводить до перекосів в оптимальному поєднанні методів адміністративного регулювання й ринкового саморегулювання на всіх рівнях влади та управління.

За статистикою міжнародної організації Transparency International на сьогоднішній день індекс СРІ України становить 32 бали з 100 можливих, що вже на 2 бали більше, чим торік. У всесвітньому рейтингу Україна займає 120 місце з 170 позицій. Торік країна була на 130-му місці з 180 позицій [2].

Так, у грудні 2015 р. Transparency International Україна та УДППЗ «Укрпошта» провели опитування населення, згідно з яким до «ТОП-10 найбільш проблем корупції» були віднесені, серед іншого, побори на ремонт в садочках і школах, благодійні внески в лікарнях і не передбачені законом платежі при оформленні закордонних паспортів [2].

До найбільш негативних наслідків впливу корупції на економіку дослідники відносять:

1. Розширення тіньової економіки. Це призводить до зменшення податкових надходжень до бюджету. Як наслідок, держава втрачає фінансові важелі управління економікою, загострюються соціальні проблеми через невиконання бюджетних зобов'язань.

2. Порушуються конкурентні механізми ринку, оскільки часто у вигравші залишається не той, хто конкурентоспроможний, а той, хто незаконно зміг отримати переваги. Це спричиняє зниження ефективності ринку та дискредитацію ідей ринкової конкуренції.

3. Уповільнюється поява ефективних приватних власників, насамперед через порушення під час приватизації, а також штучних банкрутств, як правило, поєднаних з підкупом чиновників.

4. Неефективно використовуються бюджетні кошти, зокрема при розподілі державних замовлень та пільг. Це ще більше ускладнює бюджетні проблеми країни.

5. Підвищуються ціни за рахунок «корупційних витрат». У результаті страждає споживач.

6. В підприємств з'являється зневіра у здатність влади встановлювати, контролювати та дотримуватися чесних правил ринкової гри.

7. Розширюються масштаби корупції в неурядових організаціях (на фірмах, підприємствах, в громадських організаціях). Це призводить до зменшення ефективності їхньої роботи, а відповідно, знижується ефективність економіки країни загалом.

Отже, вирішення проблеми протидії корупції значною мірою залежить від того, наскільки правильно і глибоко є зрозумілою її соціальна сутність. Однак є ще одне надзвичайно важливе питання, яке стосується теоретичних основ протидії корупції, – це визначення поняття «корупція».

Визначення соціальної та правової сутності корупції, її суттєвих ознак, формулювання наукової дефініції поняття «корупція», встановлення співвідношення з іншими правовими явищами має

фундаментальне значення як для дослідження правової природи корупції, так і для практичної діяльності у сфері протидії корупції.

На нашу думку, для розв'язання цієї проблеми мало у найбільш загальному вигляді визначити правові рамки корупції. Необхідно визначитись у тому, які конкретно діяння є корупційними, до яких категорій правопорушень вони належать, за яких механізмів корупційних відносин проявляються та яку правову оцінку мають отримувати.

Слід зазначити, що у багатьох енциклопедіях та словниках визначення корупції надається як дослівний переклад з латинської «corruption» – «корозія, роз'їдання, руйнування». Семантично ж поняття «корупція» походить від лат. слова corrumpo, що перекладається як: 1) псувати, пошкоджувати, марнувати; призводити до занепаду; 2) виснажувати; 3) знищувати, розбивати; губити, руйнувати; 4) спокушати, розбещувати, підкуповувати; 5) спотворювати, перекичувати, фальсифікувати; 6) ганьбити, безчестити. А в латинській мові є слово corruptio, яке має значення: 1) підкуп, спокушання; 2) псування, занепад; 3) зіпсованість, зрадливість [1].

Слушно наголосити на велику кількість визначень корупції. Тому професор М.І. Мельник вказує на те, що неможливо сформулювати визначення, яке б універсально задовольняло різні галузі знання.

Дійсно, цей термін є широко вживаним, а науковці вкладають у нього різноманітний зміст починаючи від зведення корупції до такого злочину, як одержання хабара і закінчуючи визначенням корупції за допомогою загальних формулювань, які не містять конкретних ознак правопорушення. На думку професора З.С. Варналія, визначення поняття «корупція» потребує чіткої відповіді щонайменше на чотири ключових питання стосовно: сфери поширення корупції; сутності діянь, які утворюють це явище; суб'єкта корупції; мотивації і мети корупційної поведінки [1].

Відомий науковець С.І. Ожегов визначав корупцію як «підкуп хабарами, продажність посадових осіб, політичних діячів». М. Тихомиров же пропонує розглядати корупцію як злочинну діяльність у сфері політики або державного управління, що полягає у використанні посадовими особами наданих їм прав і владних можливостей з метою особистого збагачення [3]. До найбільш типових проявів корупції він відносить підкуп чиновників і громадсько-політичних діячів, хабарництво за законне чи незаконне надання благ і переваг, протекціонізм – висування працівників за ознаками родичання, земляцтва, особистої відданості і приятельських стосунків.

Отже, з цієї дефініції видно, що автор асоціює корупцію зі злочинною діяльністю й відносить до корупції лише кримінально карані діяння. Такої ж позиції щодо розуміння поняття корупція дотримується значна частина авторів інших юридичних енциклопедичних видань.

Цілком зрозуміло, що багатоаспектність і багатозначність слова «корупція» призвели до суттєвих відмінностей у дефініціях та розуміння цього явища не лише на міжнародному рівні, а й в окремо взятій країні, а також на різних етапах суспільного поступу.

Отже, існують різні підходи до визначення поняття «корупція». На думку О.-А. Санчеса: «ко-

рупція – таємна змова між державними службовцями і бізнесменами для досягнення протизаконних та аморальних переваг». Погоджується з ним дослідник С. Верстюк, який крізь призму політичної економії, нового інституціоналізму розглядає корупцію як угоду між організаціями і/чи фізичними особами, що зменшує транзакційні витрати клієнта (порівняно зі звичайними за даних інституціональних рамок) та збагачує агента, порушуючи формальні та/або неформальні обмеження, і не має надійних інституціональних механізмів забезпечення. У цьому разі клієнт – це хабародавець, замовник, агент – особа, яка отримує хабар, виконавець.

Наприклад, в Оксфордському словнику англійської мови поняття «корупція» тлумачиться як: моральна зіпсованість; використання корупційних практик (хабарництво, шахрайство); деформація; розкладання, гниття» [1].

У Кембриджському електронному словнику це явище трактується як незаконна, аморальна або нечесна поведінка, притаманна особам, які обіймають посади в органах влади. Експерти ж ООН під терміном «корупція» пропонують розуміти зловживання державною владою для отримання вигоди в особистих цілях.

На відміну від попередніх визначень, на нашу думку, вони більш точно і конкретно виокремлюють найпоширеніші різновиди корупції, корупційні правопорушення та посадові злочини, до яких віднесено:

- хабарництво, незаконне присвоєння (крадіжка, розкрадання) посадовцями державної власності, привласнення товарів та послуг, призначених для громадського споживання;

- зловживання службовим становищем для отримання невинуватених особистих вигід (пільг, переваг);

- конфлікт інтересів між громадянським обов'язком і особистою вигодою)

- кумівство (віддавання переваги при прийнятті на роботу членам сім'ї);

- вплив на суспільство при розробленні законів і підзаконних актів з метою отримання особистої вигоди.

Офіційним джерелом визначення корупції в Україні є Закон України «Про запобігання корупції». У статті 1 даного нормативно-правового акту зазначається, що корупція – це використання суб'єктом відповідальності за корупційні правопорушення, наданих йому службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди суб'єкту відповідальності за корупційні правопорушення, або на його вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей [4].

Зазначимо, що найчастіше під корупцією пропонують розуміти підкуп і продажність посадових осіб, що об'єднуються поняттям хабарництво. Але хабарництво є лише однією з форм корупції. Слід зазначити, що кримінально правове поняття «хабар» замінено поняттям «неправомірна вигода».

Слід наголосити, що корупція та корупційні прояви сприймаються в суспільстві по-різному і з огляду на відмінності в моральних цінностях, традиціях і культурному середовищі певної держави. Корупція – поширене явище, яке суперечить практиці демократичного суспільства, підриває підвалини законності, перешкоджає економічному зростанню та залученню внутрішніх і зовнішніх інвестицій, руйнує довіру громадян до їхніх урядів.

Дамо наступне загальне визначення поняття «корупція»: корупція – це корисливе використання посадовою особою державних органів влади свого службового становища для власного збагачення. Зазвичай науковці розглядають корупцію як дисфункцію бюрократичного апарату, обстоювання посадовими особами групових та корпоративних інтересів [1].

У широкому значенні корупція розглядається як пряме використання посадовою особою прав, пов'язаних з його посадою, з метою особистого збагачення. У вузькому розумінні корупція характеризується прийняттям протиправного рішення посадовою особою, що дає можливість одержання певних благ іншою стороною, а посадова особа при цьому отримує незаконну винагороду.

Отже, з наведених визначень зрозуміло, що корупція – складне соціальне явище, яке полягає у використанні службового становища для отримання особистої вигоди, негативно впливає на всі аспекти політичного і соціально-економічного життя й розвитку суспільства і держави.

А основними ознаками корупції, що впливають з її законодавчого визначення, є:

- здійснення корупційної діяльності лише особами, які уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- безпосередній зв'язок такої діяльності з протиправним використанням вказаними особами наданих їм повноважень;
- заборона законом такого використання;
- наявність спеціальної мети – схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей [5].

Дослідниками визначені основні проблеми, що породжують корупцію:

- системність, функціональність корупції та толерантність до неї в суспільстві;
- правовий нігілізм і недовіра принципів верховенства права;
- відсутність вагомих результатів антикорупційної політики;
- пасивність інститутів громадянського суспільства [1].

Нагадаємо, що корупцію детермінують як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники. За змістом чи сферам соціального життя серед них можна виділити наступні групи: соціально-економічні; організаційно-управлінські; правові; морально-ідеологічні; соціально-психологічні; соціально-політичні.

Можна припустити, що причини корупції для кожної із країн можуть відрізнятися, але головними серед них будуть:

- невдало побудована система державного управління (або незакінчені реформи у системі органів державного управління);
- непрофесійність топ-менеджерів у державі;
- відверто недосконала судова система;

- політична корупція у парламенті;
- брак політичної волі національних лідерів щодо ефективного протистояння проявам корупції, насамперед проявам політичної корупції;
- слабкість інститутів.

За роки незалежності в Україні напрацьована нормативно-правова база боротьби з корупцією. Крім цього Україна ратифікувала міжнародні документи з цього питання. У 2003 р. було підписано Конвенцію ООН проти корупції, до якої приєдналися 164 держави – члени ООН. Для того, щоб Конвенція дійсно стала дієвим правовим інструментом боротьби з корупцією, у 2009 р. держави-члени схвалили механізм оцінювання її впровадження, який складається з двох частин: самооцінки державою свого прогресу і зовнішнього оцінювання незалежних експертів. У вересні 2003 р. Україна приєдналася до Стамбульського плану дій по боротьбі з корупцією. Ним, зокрема, передбачається посилення участі громадськості у запобіганні корупції та закріплення за державою обов'язку інформувати населення щодо антикорупційної політики;

Як відомо, 1 січня 2006 р. Україна приєдналась до Групи держав по боротьбі з корупцією (GRECO), у зв'язку з чим наступні кроки розвитку антикорупційного законодавства відбувалися у напрямку адаптації до загальноєвропейських норм і стандартів розвитку антикорупційної політики. З-поміж іншого, у п. 1 рекомендацій GRECO нам запропоновано створити антикорупційний орган, куди мають увійти представники від влади та громадянського суспільства. До функцій такого органу віднесено реалізацію національної антикорупційної стратегії та моніторинг її виконання [1].

Нагадаємо, що 24 квітня 2015 року набув чинності Закон України «Про запобігання корупції». Цей Закон визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень [5].

Ефективна антикорупційна діяльність неможлива без послідовних, спланованих і скоординованих дій, об'єднаних однією концепцією, оскільки системні явища потребують системного підходу в їх подоланні. З початку 1990-х років урядами України вживалися заходи з розроблення стратегії подолання корупції в державі, для чого приймалися відповідні документи у формі державних програм, планів, концепцій тощо.

В жовтні 2014 року була прийнята Антикорупційна реформа з конкретним планом заходів та фінансовим супроводженням. Особлива роль в реалізації цієї реформи належить органам прокуратури.

Стратегічною метою Антикорупційної реформи є в першу чергу протидія корупції на всіх рівнях шляхом підвищення прозорості своєї діяльності, додержання прав і свобод людини й громадянина, забезпечення європейських стандартів захисту законних інтересів держави та населення, зниження рівня корупції в Україні та усунення причин і умов, що її обумовлюють, відкритості та гласності при прийнятті рішень й оприлюдненні їх в засобах масової інформації.

На нашу думку, цілі антикорупційної діяльності повинні бути наступні:

- попередження корупційних правопорушень;
- створення правового механізму, який перешкоджає підкупу осіб, що мають публічний статус;
- забезпечення відповідальності за корупційні правопорушення в усіх випадках, прямо передбачених нормативними правовими актами;
- відшкодування шкоди, заподіяної корупційними правопорушеннями;
- моніторинг корупційних факторів та ефективності заходів антикорупційної політики;
- формування антикорупційної суспільної свідомості;
- сприяння реалізації прав громадян і організацій на доступ до інформації про факти корупції і корупціогенні фактори, а також на їх вільне висвітлення в засобах масової інформації;
- створення стимулів до заміщення посад публічної влади невідкупними особами.

Дослідники виділяють три основні види корупції:

- велика політична корупція – виникає на етапі прийняття правил, законів;
- адміністративна корупція, пов'язана з діяльністю виконавчих органів влади, тобто на етапі вже прийнятих правил та законів;
- побутова корупція – корупція, в яку залучені різні організації, іноді наділені владними повноваженнями, а іноді ні, які створені для надання різних послуг населенню й організаціям [6].

М. Мельник визначає політичну корупцію, як посадові зловживання суб'єктів, наділених політичною владою (політичних і державних діячів, публічних службовців вищого рівня), спрямовані на досягнення політичних цілей (утримання та зміцнення влади, розширення владних повноважень) та/або з метою збагачення [7].

Під адміністративною корупцією розуміють навмисне внесення викривлень у процес запропонованого виконання існуючих законів, правил і регулюючих положень із метою надання переваг як державним, так і недержавним діючим особам у результаті незаконного й непрозорого забезпечення особистих вигід державним чиновникам.

Побутова корупція – полягає у зловживанні посадовими особами нижчого рівня управління державою, працівниками установ і закладів (охорони здоров'я, освіти, ДАІ та ін.), які фінансуються з державного або місцевого бюджетів і надають державні послуги громадянам, з метою незаконного отримання прибутку або в інших корисливих цілях.

Передумови виникнення «побутової корупції» мають давню історію: плата, подарунків вождям первіснообщинного ладу, а пізніше, з виникненням держави, її апарату – чиновникам, було звичаєвим явищем, що давало змогу особі підкупом ефективно вирішувати власні проблеми, прохання тощо.

Наголосимо, що основним напрямом боротьби з корупцією має стати її запобігання, тобто вплив на її причини й умови.

У Законі України «Про запобігання корупції» визначені такі основні засоби антикорупційної діяльності:

- обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища;
- обмеження щодо одержання подарунків;
- запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поведіння з ними; – обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності;

➤ обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування;

- обмеження спільної роботи близьких осіб;
- запобігання та врегулювання конфлікту інтересів [8].

На думку дослідників антикорупційна політика є частиною державної політики і повинна включати в себе заходи, спрямовані на вирішення таких завдань:

- організація боротьби з корупцією на всіх її рівнях;
- звуження поля умов і обставин, що сприяють корупції;
- збільшення ймовірності виявлення корупційних дій і покарання за них;
- вплив на мотиви поведінки посадової особи;
- створення атмосфери суспільного неприйняття корупції у всіх її проявах.

Таким чином, стратегічними пріоритетами держави у сфері протидії корупції має стати реалізація таких завдань:

➤ реформування державної влади з урахуванням позитивного європейського досвіду, орієнтація на демократичні цінності, розвиток громадянського суспільства на засадах Конституції України;

➤ створення належного захисту суспільства від впливу корупції шляхом усунення наявних суперечностей у законодавстві, забезпечення діяльності державного апарату на основі додержання прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина;

➤ сприяння поінформованості суспільства у сфері виявлення, протидії та покарання корупції;

➤ залучення максимальної кількості причіників та створення умов для побудови партнерських відносин, об'єднання у дієву мережу щодо боротьби з корупцією;

➤ забезпечення ефективної роботи органів, які проводять дізнання, досудове слідство та кримінальне переслідування у справах про корупційні злочини;

➤ встановлення належного контролю за реалізацією судової реформи у напрямі становлення в Україні системи судового устрою та судочинства, яка функціонуватиме на засадах верховенства права відповідно до європейських стандартів і гарантуватиме право особи на справедливий суд.

Висновки і пропозиції. Отже, корупція – це одне з явищ, які здатні породжувати кризові стани у різних галузях суспільного та соціального розвитку кожної держави, насамперед це стосується політики, економіки, державного управління, а також є однією із ключових передумов існування організованої злочинності. Удосконалення діяльності по боротьбі з корупцією треба пов'язувати з комплексним здійсненням правових, політичних, організаційних, технічних і фінансових заходів, що забезпечують розвиток необхідних механізмів, реалізація яких дозволить створити вагомі передумови для докорінної зміни ситуації у сфері протидії масштабним проявам корупції.

Говорячи про протидію корупції як про діяльність уповноважених органів, можна виділити три основних види даної діяльності:

а) запобігання корупції, у тому числі щодо виявлення та подальшого усунення причин корупції (профілактика корупції);

б) виявлення, запобігання, припинення, розкриття і розслідування корупційних правопорушень (боротьба з корупцією);

в) мінімізація або ліквідація наслідків корупційних правопорушень.

На наш погляд, оптимально чого можна досягти у сфері протидії корупції на даному етапі розвитку української держави, це:

➤ чітке дотримання і використання нормативно-правової бази при профілактичних діях щодо запобігання корупції та при розслідуванні корупційних правопорушень;

➤ розроблення профілактичних заходів щодо запобігання корупції;

➤ створення інформаційної бази корупційних правопорушень;

➤ контроль за виявленням, запобіганням, припиненням, розкриттям і розслідуванням корупційних правопорушень

➤ боротьба проти корупції та її розповсюдження у певних, сферах діяльності суспільства;

➤ прозорість слідства у корупційних справах;

➤ зведення до мінімуму взаємовпливу економічних, політичних, правових та інших соціальних процесів у сфері корупції;

➤ контроль за виконанням покарання осіб, які вступають у корупційні відносини.

Для України повинен стати в пригоді іноземний досвід. Наприклад, досить чітка й ефективна система боротьби з корупцією, яка спирається на солідну нормативно-правову базу та однозначну підтримку суспільства діє у Фінляндії. Міжнародна неурядова

організація по боротьбі з корупцією Transparency International визначає Фінляндію як одну з найменш корумпованих країн. Фінляндія як член Європейського Союзу є учасником усіх основних нормативних документів Євросоюзу з питань боротьби з організованою злочинністю та корупцією.

Наголосимо, що дієва протидія корупції неможлива без послідовних, спланованих і скоординованих дій, об'єднаних однією концепцією, оскільки системні явища потребують системного підходу в їх подоланні. Напрями антикорупційної політики повинні доповнюватися і коректуватися з урахуванням постійного моніторингу корупції за різними зрізами – галузевому, регіональному, функціональному, а також у міру отримання нових знань про природу корупції в результаті її глибинних досліджень, зокрема, після більш ретельного вивчення причин корупції; «ділянок» державного та суспільного організму, найбільш уражених корупцією; мотивації корупційної поведінки.

Однак при всій масштабності форм діяльності та формування антикорупційної політики правоохоронних органів державної влади в Україні вони будуть безперспективними без активної підтримки з боку громадянськості. Удосконалення діяльності по боротьбі з корупцією необхідно пов'язувати з комплексним використанням правових, політичних, організаційних, технічних і фінансових заходів, що забезпечують розвиток необхідних механізмів, реалізація яких дозволить створити вагомі передумови для докорінної зміни ситуації у сфері протидії масштабним проявам корупції.

Список літератури:

1. Запобігання та протидія корупції : навч. посіб. / за ред. А.М. Михненка. 4-те вид., переробл. й доповн. Київ : ДННУ «Акад. фін. управління», 2013. 666 с.
2. Запобігання корупції: методичні рекомендації для місцевих активістів / за заг. ред. М.І. Хавронюка. Київ : ФОП Москаленко О.М., 2017. 242 с.
3. Тихомиров М.Ю. Юридическая энциклопедия. Москва : Юринкомцентр, 1995. 365 с.
4. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go1700-18> (дата звернення: 26.03.2019).
5. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід : монографія / За заг. ред. Сергія Чернова. Запоріжжя : ЗДІА, 2016. 606 с.
6. Політична корупція в Україні: суб'єкти, прояви, проблеми протидії (аналітична доповідь Центру Разумкова). *Національна безпека і оборона*. 2009. № 7(111). С. 4.
7. Мельник М. Політична корупція: сутність, чинники, засоби протидії. *Національна безпека і оборона*. 2009. № 7. С. 69.
8. Добренков В.И., Исpravnykova Н.Р. Коррупция: современные подходы к исследованию : учебное пособие для вузов. Москва : Академический проект; Альма Матер, 2009. 207 с.

References:

1. Mukhnenko M. (ed.) (2013). Zapobihannia ta protudiiia koruptsii : navch. posib. [Prevention and combating corruption : teach. manual]. Kyiv : DNNU «Akad. fin. uprav linnia». (in Ukrainian)
2. Khavroniukr M.I. (ed.) (2017). Zapobihannia koruptsii: metodychni rekomendatsii dlia mistsevykh aktyvistiv [Prevention of corruption: methodical recommendations for local activists]. Kyiv : FOP Moskalenko O.M. (in Ukrainian)
3. Tykhomyrov M.Yu. (1995). Yurydycheskaia entsyklopedyia [Legal Encyclopedia]. Moskva : Yurynkomsentr. (in Russian)
4. Pro zapobihannia koruptsii : Zakon Ukrainy [On Prevention of Corruption: Law of Ukraine]. *Verkhovna Rada Ukrainy* (2014), no. 1700-VII. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/go1700-18> (accessed 10 January 2019).
5. Serhii Chernov (ed.) (2016). Publichne upravlinnia ta administruvannia v umovakh informatsiinoho suspilstva: vitchyzniani i zarubizhnyi dosvid : monohrafiia [Public administration and administration in the conditions of the information society: domestic and foreign experience : monograph]. Zaporizhzhia : ZDIA. (in Ukrainian)
6. Politychna koruptsiia v Ukraini: subiekty, proiavy, problemy protydii (analytychna dopovid Tsentru Razumkova) [Political corruption in Ukraine: subjects, manifestations, problems of counteraction (analytical report of the Razumkov Center)]. *Natsionalna bezpeka i oborona*, no. 7(111), p. 9.
7. Melnyk M. (2009). Politychna koruptsiia: sutnist, chynnyky, zasoby protydii [Political corruption: the essence, factors, means of counteraction]. *Natsionalna bezpeka i oborona*, no. 7, p. 69.
8. Dobrenkov V.Y., Yspravnykova N.R. (2009). Korruptsiya: sovremennye podkhody k yssledovaniyu : uchebnoe posobyie dlia vuzov [Corruption: Modern Approaches to Research : a Textbook for High Schools]. Moskva : Akademicheskyyi proekt; Alma Mater. (in Russian)